

Hushållsbudgetstatistiken (HBS)

1999

PR0601

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Priser och konsumtion

A.2 Statistikområde

Hushållens utgifter

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik.

A.4 Beställare

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)

Kontaktperson: Marcus Vingren

Telefon: 010-479 6312

epost: fornamn.efternamn@scb.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)

Kontaktperson: Marcus Vingren

Telefon: 010-479 6312

e-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204) och datalagen (1973:289) för behandling som påbörjats före personuppgiftslagens ikraftträdande. På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (1995:606) och förordningen (1995:1060) om vissa personregister för officiell statistik.

A.8 Gallringsföreskrifter

Lagen (1995:606) om vissa personregister samt föreskrifter i Förordning om vissa personregister för officiell statistik (SFS 1995:1060), register 1.10 Hushållsbudgetstatistiken (HBS).

A.9 EU-reglering

Gentlemen's agreement.

Harmonisering med hög prioritet.

Leverans av mikrodata vart femte år.

Från och med 1999 görs kodning av varje enskilt köp enligt European Union (EU:s) Classification Of Individual Consumption by Purpose (COICOP).

A.10 Syfte och historik

Visa konsumtionsnivån och konsumtionsstrukturen för olika grupper av hushåll. SCB har genomfört Hushållsbudgetundersökningar 1958, 1969 och 1978 samt Hushållens utgifter 1985, 1988 och 1992. Under åren 1995 och 1996 gjordes undersökningen under namnet Utgiftsbarometern. Undersökningen 1997 avbröts för revision vecka 37 1997. En ny undersökning startade i maj 1999 och pågår t.o.m. april 2002.

A.11 Statistikanvändning

Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet för effektberäkningar av ändringar av indirekta skatter och subventioner.

Socialdepartementet och socialstyrelsen för studier av konsumtionsstandarden hos pensionärer, barnhushåll, socialbidragstagare m.fl..

Konsumentverket för utvärdering av skälig levnadsnivå, underlag för budgetrådgivning, m.m.

Handeln för marknadsanalyser.

Arbetsmarknadens organisationer för jämförelser av konsumtionsstandarden mellan olika grupper.

SCB/nationalräkenskaperna för utvärdering av nivåskattningar efter ändamål för privat konsumtion.

SCB/konsumentprisindex för beräkning och kontroll av vägningstal och urval av representantvaror.

A.12 Uppläggnings och genomförande

HBS är en urvalsundersökning och insamling har gjorts löpande under perioden maj 1999 t.o.m. april 2002. Urvalet utgörs, för varje 12-månadersperiod, av 3000 slumpvis dragna individer i åldrarna 0-74 år från registret över totalbefolkningen (RTB). Urvalspersonen och de personer, som tillhör hans/hennes hushåll (kosthushåll) utgör undersökningsenhet. Insamling gjordes via telefonintervju, postenkät och bokföring under perioden vecka 18 1999 t.o.m. vecka 17 2000. Samtliga hushållsutgifter bokfördes under en tidsperiod av två veckor. Dessutom noterades i enkäten utgifter för sällanköpsvaror under ett år bakåt i tiden. Vissa andra utgiftsslag avsåg två månader bakåt i tiden (kläder, skor och lokala resor).

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Inför 2003 planeras en ny undersökning med delvis ny uppläggnings.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

1.1.1 Objekt och population

Undersökningen skall i princip gälla alla privata hushåll i Sverige. På grund av att äldre personer kan ha svårigheter att genomföra det bokföringsarbete som undersökningen kräver sattes dock en åldersgräns så att urvalspersonerna skulle vara högst 74 år.

Hushållet definieras som den grupp personer, som bor tillsammans och har en så gemensam ekonomi att de olika personernas utgifter inte på ett meningsfullt sätt kan särskiljas, det s.k. kosthushållet.

Personer, som mer stadigvarande ingick i institutionshushåll som ålderdomshem, långvårdsanstalt osv. ingick ej, då deras konsumtionsförhållanden har bedömts vara alltför speciella.

1.1.2 Variabler

Samtliga hushållsutgifter redovisas som grupper av varor och tjänster. Denna indelning är i stort densamma sedan 1985 års undersökning. Från och med 1999 redovisas hushållsutgifter även enligt COICOP-indelningen, som innebär att konsumtionen klassificeras efter ändamål. Det är en indelning som är gemensam för EU-länderna och är jämförbar med liknande klassificeringar inom nationalräkenskaper och konsumentprisindex. Rekommendationerna för denna klassificering finns i dokumentet ”Ändamålsklassificering av individuell konsumtion, anpassad till hushållbudgetundersökningar” i Eurostats klassifikationsdatabas.

Nedan följer specificering av utgiftsgrupperna enligt den äldre indelningen. För varje typ av utgift är insamlingsförfarandet noterat.

B: Utgifterna är hämtade från bokföringen

E: Utgifterna är hämtade från enkäten

R: Registeruppgift

Köpta livsmedel (B)

Utemåltider (B)

Sprit, vin, starköl (B)

Tobak (B)

Förbrukningsvaror

Elartiklar (B)

Rengöringsmedel (B)

Redskap för rengöring (B)

Hushållspapper (B)

Toalettpapper (B)
Plastpåsar (B)
Spik, skruv m.m. (B)
Material för målning (B)
Tvål, schampo (B)
Kosmetika (B)
Mensskydd (B)
Blöjor (B)
Övriga toalettartiklar (B)
Sjukvårdsartiklar (B)
Övriga förbrukningsvaror (B)

Hushållstjänster

Barntillsyn

Kommunal Barntillsyn (E)

Privat barntillsyn (E,B)

Fackavgift, övriga försäkringar

Fackavgift (E)

Sjuk- och olycksfallsförsäkring inkl. gruppförsäkringar (E)

Sakförsäkringar (glasögon, kamera o.d.) (E)

Övriga tjänster

Social hemhjälp (E)

Privat hemhjälp

Städning (E)

Övrigt (B)

Tvätt (B)

Hårvård (B)

Bankservice (B)

Föreningsavgifter (E)

Övriga räntor (brutto) (B)

Administrationsavgifter (B)

Kontanta gåvor, understöd (B)

Övrigt (B)

Kläder och skor

Gångkläder

Kappor (E)

Överrockar (E)

Päls- och skinnkläder (E)

Dräkter (E)

Klänningar (E)

Kavajer (E)

Kostymer (E)

Kjolar (E)

Jeans (E)

Övriga byxor (E)

Jackor (E)

Tröjor (E)

Sparkdräkt mm (E)

Idrotts- och badkläder (E)

Regnplagg, överdragskläder (E)

Morgonrockar, nattkläder (E)

Blusar (E)

Skjortor (E)

Underkläder, strumpor (B)

Hattar, mössor, handskar, vantar (E)
Accessoarer (B)
Tyger, skrädderiarbeten (B)
Garner (B)
Sybehör (B)

Skor

Pjäxor (E)
Läderstövlar (E)
Sportskor (E)
Lågskor (E)
Sandaler, tofflor (E)
Gummistövlar (E)
Sulor, lagning (B)

Bostad

Hyra, försäkring m.m.
Hyra (E)
Försäkringar (E)
Fastighetskatt inkl. fritidshus (R)
Tomträttsavgäld (R)
Vatten/avlopp, sophämtning mm (E)

Reparationer (E)

Energi
Hushållsel och uppvärmning (E)

Räntor (brutto) (E)

Möbler och husgeråd

Möbler
Bord (E)
Skåp (E)
Bokhylla (E)
Övriga Hyllor (B)
Stolar (E)
Pallar o.dyl. (B)
Soffor (E)
Fåtöljer (E)
Sängar (E)
Lampor (B)
Utemöbler (E)
Mattor (B)
Tavlor (B)
Persienner (B)
Inredningsartiklar (B)
Övriga tillbehör (B)
Reparation och hyra av möbler (B)

Textilier

Sänglinne (B)
Täcken, kuddar (B)
Madrasser (B)
Dukar, gardiner (B)
Handdukar (B)

Hushållsutrustning

Spis (E)
Mikrovågsugn (E)
Brödrost (B)
Kyl, frys (E)
Diskmaskin (E)
Dammsugare (B,E)
Tvättmaskin (E)
Torktumlare (E)
Symaskin (B,E)
Motordrivet trädgårdsredskap (B,E)
Övriga hushållsapparater (B)
Glas, porslin (B)
Bestick (B)
Matlagningsredskap (B)
Förvaringskärl (B)
Badrums- och bastuutrustning (B)
Verktyg (B)
Trädgårdsredskap (B)
Övriga hushållsartiklar (B)
Väskor (B)
Barnvagnar (B)
EI-rakapparat (B)
Reparation, hyra, tillbehör (B)

Hälsa- och sjukvård

Medicin (B)
Vitaminer (B)
Tandvård (B)
Läkar- och sjukhusvård (B)
Glasögon (B)
Apoteksvaror (B)
Friskvård, viktväktarna (B)

Transport

Inköp av bil

Ny bil (E)
Begagnad bil (E)

Drift av bil

Drivmedel (E)
Försäkring, bilskatt (E)
Övrigt (reparationer m.m.) (B)

Övriga fordon

Inköp av husvagn, mc, scoter, moped, cykel (E)
Försäkring, fordonsskatt (E)
Övrigt (reparationer m.m.) (B)

Lokalresor (B)

Fritid och kultur

Fritidsbostad

Försäkring (E)
Reparationer (E)
EI- och värmeutgifter (E)

Övrigt (E)

Radio och TV

TV (E)

Video (E)

Stereo, radio, bandspelare, telefon (E,B)

Reparation, hyra, tillbehör (B)

Lek, sport, hobby

Musikinstrument (B)

Sportutrustning (E,B)

Fiskeutrustning (E,B)

Campingutrustning (E,B)

Grammofonskivor (B)

CD-skivor (B)

Kassetter (B)

Videoband, köpta och hyrda (B)

DVD-filmer, köpta och hyrda (B)

Leksaker (B)

Hobbyartiklar (B)

Ur, optik, fototjänster

Kameror, kikare (E,B)

Fototjänster (B)

Fotomaterial (B)

Smycken (B)

Klockor (B)

Resor, hotell

Taxi (B)

Inrikes sällskapsresor (E)

Övriga inrikes resor - tåg (E)

Övriga inrikes resor - flyg (E)

Övriga inrikes resor - buss, båt (E)

Hotell (E)

Utrikes resor (E)

Övrig fritid

Båtar (E)

Båtmotorer (E)

Drivmedel (B)

Båtförsäkring (E)

Övriga båtutgifter (rep mm) (B)

Datorutrustning (B,E)

Internetabonnemang (E)

El-verktyg (B)

Övriga större fritidsartiklar (B)

Sällskapsdjur (B)

Mat till sällskapsdjur (B)

Veterinär (B)

Blommor (B)

Övriga fritidsvaror (B)

Övrigt: Rep, hyra, tillbehör (B)

Underhållning

Tips, lotteri (B)

Bio (B)

Teater (B)
Opera, konsert (B)
Scenframträdanden, dans (B)
Muséer, utställningar (B)
Idrottsevenemang (B)
Avgift för idrottsutövande (B)

Böcker, tele
Undervisning (B)
Böcker (B)
Dags- och kvällstidningar (B)
Övriga tidningar (B)
Övriga trycksaker (B)
Skrivmaterial (B)
Porto, frakt (B)
Teleavgifter, fast telefon (E)
Teleavgifter, mobiltelefon (E)
TV-licens (E)

Skattepliktiga förmåner R

1.1.3 Statistiska mått

För varje utgiftsslag beräknas hushållens totala utgifter och denna summa divideras sedan med antalet hushåll. Detta ger de genomsnittliga utgifterna för varje utgiftsslag i kronor per hushåll. Genomsnittet beräknas således på samtliga hushåll oberoende av om de har haft den aktuella utgiften eller inte under sin bokföringsperiod. Den genomsnittliga utgiften för en viss vara eller tjänst kan vara avsevärt lägre än utgiften i de hushåll, som hade den aktuella utgiften under sin bokföringsperiod.

Den genomsnittliga utgiften har avrundats till 100-tal kr.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Hushållstyp och storlek
Socio-ekonomisk grupp
Region
Boendetyper
Disponibel inkomst
Kön och ålder (gäller endast kläder och skor)

1.1.5 Referenstider

Kalenderår.

1.2 Fullständighet

Speciellt sker en underskattning av alkoholutgifter främst beroende på att de tunga alkoholkonsumenterna inte är med. I övrigt underskattas konsumtion som har samband med semester, sjukdom, flyttning och liknande situationer då det kan vara svårt att få hushåll att medverka.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

En jämförelse mellan HBS och SCB:s nationalräkenskaper (NR) visar stora skillnader när det gäller skattningar av utgifter för vissa varuslag. Det kan bero på en överskattning eller underrapportering av dessa utgifter hos hushållen.

När det gäller varugruppen köpta livsmedel är skattningen i HBS betydligt högre än i NR. Skillnaden kan till viss del förklaras av olika definitioner. I HBS99 ingår till skillnad från i NR:

- köp av färdiglagad restaurangmat för avhämtning (redovisas i NR under rubriken "Hotell, caféer och restauranger")
- köp av färdiglagad cateringmat (redovisas i NR under rubriken "Hotell, caféer och restauranger")
- öl och cider köpt utanför systembolaget (redovisas i NR under rubriken "Alkoholhaltiga drycker och tobak")

Den metod som använts fr.o.m. 1999 års undersökning bidrar till en högre skattning i HBS. Köpta livsmedel har bokförts som totalsumma vid varje köptillfälle. Vissa varor, som t.ex. tobak, hushållspapper, tvättmedel och andra förbrukningsvaror, skall inte ingå i denna totalsumma. Dessa förbrukningsvaror skall bokföras under andra utgiftsslag, men det är uppenbart att dessa varor många gånger felaktigt ingår i de bokförda livsmedlen.

Utgifterna för alkohol, tobak, utemåltider och posttjänster är liksom i tidigare undersökningar underskattade (underrapporterade) i HBS jämfört med NR.

Vid jämförelsen mellan HBS och NR bör man även beakta att HBS är en urvalsundersökning med stort bortfall och relativt litet urval, vilket gör skattningarna mycket osäkra.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Systematiskt urval av individer högst 74 år i 1999 års undersökning. Metoden med personurval i en hushållsundersökning medför att större hushåll får större urvalssannolikhet än mindre hushåll. Detta ger en från vissa synpunkter effektiv fördelning av urvalet på olika hushållsgrupper. Vid uppräkningsförfarandet har hänsyn tagits till denna överrepresentation.

Varje hushållsvikt vägs med en faktor som beror på antalet medlemmar med urvalssannolikhet (hushållsmedlemmar i åldern 0-74 år). För att kompensera för bortfall och skevhet har sedan vikterna förändrats, kalibrerats. Den kalibreringsmetod som har använts är asymptotiskt lika med den generella regressionsestimatorn. Metoden kräver tillgång till hjälpinformation, dvs. någon form av extern information som samvarierar med undersökningsvariablerna. Den hjälpinformation som använts är demografiska variabler enligt registret över totalbefolkningen - antal personer i RTB-hushållet, H-region, ålder för huvudmannen i RTB-hushållet och urvalspersonens födelse-land. För att garantera representativa årsskattningar har även variationen av antalet deltagande hushåll över tiden kompenserats i kalibreringen.

Fr.o.m. 1999 års undersökning har urvalet fördelats på 52 startveckor för bokföringen vilket innebär en uppdelning på 52 lika stora delurval.

2.2.2 Ramtäckning

RTBS utgör rampopulation med försumbara täckningsfel.

2.2.3 Mätning

Datorstödd telefonintervju för hushållskartläggning.

Introduktion av bokföring per telefon från och med 1999 (tidigare skedde introduktionen vid hembesök).

Självadministrerad bokföring under 2 veckor (tidigare 4 veckor).

I samband med bokföringen besvarades en enkät med frågor avseende hushållens utgifter under de 12 eller i vissa fall de 2 månaderna som föregick bokföringsperioden. Dessa frågor avsåg således inte undersökningsperioden utan en glidande 12 resp 2 månadersperiod vars start berodde på när bokföringsperioden började.

Via enkäten insamlades uppgifter om hushållens utgifter avseende 12 månader för ordinarie bostad, fritidsbostad, drivmedel för bil, försäkringar, utlandsresor, vissa avgifter och inköp av vissa kapitalvaror. Utgifter för kläder, skor och resor inom Sverige insamlades på samma sätt för en 2-månadersperiod. Därmed blir precisionen större än om uppgifterna enbart skulle ha tagits från kassaboken. Inkomster hämtas från register.

Det finns risk för underskattning av småutgifter p.g.a. glömska och risk för överskattning av stora utgifter p.g.a. ”teleskopeffekt”

2.2.4 Svarsbortfall

Svarsbortfallet år 1999 var 47 %.

Åtgärder för att minska bortfallet:

- Ersättning (gåvor till ett värde av ca 100 kronor) tillämpas för att höja svarsfrekvensen
- Särskild intervjuutbildning
- Förenklingar av bokföringsarbetet (minskad uppgiftslämnarbörda fr.o.m 1999)

2.2.5 Bearbetning

Kontroller är inriktade på stora avvikelser. Mindre bearbetningsfel bör ej vara systematiska.

2.2.6 Modellantaganden

Inga modellantaganden görs.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Osäkerhetsmått anges direkt i tabellerna (raden under skattningen) för varugrupper

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Löpande under perioden maj 1999 t.o.m. april 2002.

3.2 Framställningstid

Insamlingen har pågått 12-15 månader beroende på hur uppföljning görs.

3.3 Punktlighet

Publicering görs då slutliga inkomster finns tillgängliga.

4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Det råder jämförbarhet för undersökningarna 1985, 1988, 1992, 1999 och 2000. Fr.o.m 1999 är bokföringsperioden 2 veckor jämfört med tidigare 4 veckor. Undersökningarna 1995 och 1996 är till största delen jämförbara med ovanstående årgångar medan undersökningen från 1978 är delvis jämförbar.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Följer EU-förordning så långt som möjligt.

4.3 Sammanvändbarhet med annan statistik

Undersökningen följer EU-förordning så långt som möjligt och därmed blir den jämförbar med alla EU-länder som följer denna förordning.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Publicering i *Sveriges officiella statistik (SOS)*: Utgiftsbarometern 1999. Rapporten finns även tillgänglig i sin helhet på SCB:s webbplats, www.scb.se.

Tabellerna är också tillgängliga i Sveriges statistiska databaser, som avgiftsfritt är åtkomliga via SCB:s webbplats, www.scb.se.

Leverans av mikrodata till Eurostat vart femte år.

5.2 Presentation

Kortfattad beskrivning av undersökningens uppläggning och kvalitet samt översiktstabeller för de viktigaste redovisningsgrupperna i en publikation.

5.3 Dokumentation

Nedan angivna skrifter ger fördjupad information om produkten.

Utgiftsbarometern 1995

Utgiftsbarometern 1996 (prel. rapport)

Lindström, Håkan, An Experiment with Incentives (R&D Report 1991:10)

Linström, Håkan, Krisgruppsarbetet och räknarexperimentet i HUT 88 (R&D Report 1989:14)
Lindström & Lundquist, An Application of Generalized Precision Functions in the 1985 Swedish Family Expenditure Survey (R&D Report 1989:10)
Lindström, Lindkvist, Näsholm, Design and Quality of the Swedish Family Expenditure Survey (R&D Report 1989:7)
Lundquist, Peter, Seasonal variation and Response Behaviour in Swedish Household Expenditure survey (R&D Report 1991:10)
Lyberg, Lars, Reducing Nonresponse Rates in Family Expenditure Survey by Forming Ad Hoc Task Forces (R&D Report 1991:10)
Ribe, Martin, A study of Errors in Swedish Consumption Data (R&D Report 1991:10)

5.4 Tillgång till primärmaterial

Forskare får efter prövning tillgång till avidentifierat primärmaterial för egna bearbetningar.

5.5 Upplysningstjänster

Ring eller skicka mail till Marcus Vingren tfn. 010-479 6312 e-mail fornamn.efternamn@scb.se.